

Ordning vid minnesgudstjänster över stupade.

De första underrättelserna om svenska frivilliga som stupat i Finland börja i dessa dagar komma med sina sorgebud till anhöriga och vänner. I en del fall kunna kanske dessa stupade föras hem och begravas i svensk jord. I många fall åter blir väl allt vad de hemmavarande få tillbaka underrättelsen om den anhöriges öde. Detta senare blir ju alltid händelsen med de många sjömän som falla på sin post ute på haven. Under sådana förhållanden torde de anhöriga mångenstädes komma att hos prästerskapet begära att en minnesgudstjänst anordnas i hemförsamlingens kyrka som ett slags ersättning för begravningen. Det kan väl knappast komma i fråga att en så berättigad önskan blir avslagen. Men å andra sidan ställes vederbörande inför en ingalunda lätt uppgift, då det gäller att liturgiskt utforma en dylik akt. En mycket enkel ordning vid ett sådant tillfälle skulle det formulär utgöra som under rubrik »Då någon ligger på bår» meddelas i Kyrkoårets Aftonböner (Lund, Gleerup 1938) å s. 60 ff. Musik till denna tidebön — som dock visst icke behöver sjungas utan mycket väl kan läsas — föreligger i Antifonale till Kyrkoårets Aftonböner (samma förlag 1938). Å andra sidan torde det kanske i allmänhet anses lämpligare att vid ett sådant tillfälle anknyta till en mera känd liturgisk form. Då erbjuder sig självfallet genast högmässan som stomme. Nedan lämnas ett försök att i högmässans ram erbjuda en ordning för dylika gudstjänster. Härvid bör blott påpekas att denna ordning kan tillgodose de mest skiftande förhållanden. Den låter sig lika väl utföras i den minsta lilla landskyrka med de enklast tänkbara möjligheter som i den största katedral med de allra rikaste resurser. I förra fallet följer man ordningen ovanför strecket. Denna mässa kräver då icke större resurser än vilken annan mässa under året som helst. Icke ens en sjungande liturg är något ofrånkomligt villkor. I större förhållanden med rikare möjligheter kan man alltefter tycke och smak utföra de olika momenten efter anvisningarne under strecket. Där erbjudas olika musikaliska möjligheter som torde kunna tillfredsställa både de små körerna och de större. — Kyrkoskruden bör vid denna gudstjänst självfallet vara svart.

1. Ingång.

Ingången kan utgöras av en eller ett par verser ur psalmboken, t. ex. 539:1, 2.

ANMARKNINGAR.

1. Ingång.

Såsom ingång äro olika alternativ möjliga. Det enklaste är det ovan an-

förda. Såsom exempel på andra användbara psalmer kunna nämnas: 2: 2, 3 — 157: 3—273: 5, 6 — 495: 4—450—

2. Kyrie.

Prästen läser: Helige Herre Gud, helige starke Gud, helige barmhärtige Frälsare, du evige Gud, Förbarma dig över oss.

Församlingen sjunger:

Herre, förbarma dig över oss.
Kriste, förbarma dig över oss.
Herre, förbarma dig över oss.

3. Kollektbön.

Prästen: Herren vare med eder.

Församlingen: Med dig vare ock Herren.

Prästen: Låtom oss bedja.

O Gud, du som genom det heliga dopet har förenat oss med Kristus och lovat oss ditt rike till arvedel, bevara oss nådeligen

546: 1, 2—580—584. En orgelkoral, tjänlig som preludium till den ovan anförda n:r 539, under förutsättning att koralbokens melodi 203 kommer till användning, återfinnes i Runbäck-Ahlén, Postludier III s. 94 f.

I stället för svensk psalm kan träda körsång, varvid texten självfallet bör utgöras av den gamla dödsmässans kända introitus *Requiem æternam dona eis, Domine* m. m., vilken text kan tänkas sjungen antingen flerstämmigt i t. ex. Josephsons allmänt kända tonsats (upptagen av bl. a. Svenska skolkvartetten, del I, s. 62) eller den förnämliga tonsats av Anerio som meddelas i Schoeberleins *Schatz des liturgischen Chor- und Gemeindegesangs* II: 2, s. 806, eller ock unisont efter den gamla gregorianska melodien. Naturligtvis vore det önskvärt att denna text kunde utföras i svensk översättning. Någon fullgod översättning till vårt språk finnes emellertid icke ännu.

Mindre lämpligt, men icke otänkbart vore att låta ingången utgöras av körsång med annan text. Förslagsvis kan nämnas: Widéen, Omhägna med nattliga friden (Hymnarium 1914, del

II, s. 814 f.) eller Morén: Mitt rätta hem i himlens höjd (ibm. s. 808).

Ett par försök att återge stycken av Requiem-texten på svenska i berömda tonsättningar föreligga i anförda Hymnarium, nämligen Cherubini, Milde Jesu, Herre Gud (s. 777 ff.) och Gnosspelius Evig frid och vila (s. 796 ff.).

2. Kyrie.

De inledande böneorden böra under alla omständigheter läsas (icke sjungas).

Kyrie kan sjungas antingen unisont eller flerstämmigt. Av i Musiken till Svenska Mässan (1897) föreliggande alternativ torde i förra fallet bäst passa att använda n:r 2. I senare fallet torde n:r 8 bäst lämpa sig, såvida man icke önskar 9-faldigt Kyrie, då n:r 11 lämpligen torde kunna komma i fråga.

3. Kollektbön.

Såsom alternativ till ovanstående, ur Evangelisk Tidegård hämtade kol-

i rättfärdighet och i det eviga livets hopp. Vi bedja dig för din tjänare N. N., som du har kallat från detta förgångliga livet, låt ditt eviga ljus lysa för honom och gör honom av nåd delaktig i de saligas glädje inför ditt ansikte. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre.

Församlingen sjunger: Amen.

4. Epistel.

(T. ex. 1 Kor. 15:53—57.)

Käre Bröder. Detta förgångliga måste ikläda sig oförgänglighet, och detta dödliga ikläda sig odödlighet. Men när detta förgångliga har iklätt sig oförgänglighet, och detta dödliga har iklätt sig odödlighet, då skall det ord fullbordas, som står skrivet: »Döden är uppslukad och seger vunnen». Du död, var är din seger? Du död, var är din udd? Dödens udd är synden, och syndens makt kommer av lagen. Men Gud vare tack, som giver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus.

5. Graduale.

Några verser ur psalmboken, t. ex. 592:5—8.

lektbön kan meddelas kollektbönen på 16 s. e. Tref.:

Gör oss villiga, o Herre, Gud, att lyda och tjäna dig, och eftersom vi äro kvalda av vår fiende döden och dig förutan icke kunna bliva bestående, så uppväck alltid vår häg till att åkalla din hjälp. Genom din Son Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

4. Episteln.

Bland såsom epistel tjänliga skriftställen må här nämnas några: Jes. 55:8, 9 (Se, mina tankar äro icke edra tankar...), Rom. 14:7—9 (Käre Bröder. Ingen av oss lever för sig själv...), Rom. 8:38, 39 (Käre Bröder. Jag är viss om att varken död eller liv ...).

5. Graduale.

Enklaste formen för graduale är självfallet, såsom ovan föreslagits, en

svensk psalm. Andra här möjliga psalmer äro t. ex. 135, 154:6—8, 545:6—8.

Här är emellertid den mest lämpliga platsen, om man vill utveckla någon större musikalisk rikedom.

Våra kyrkliga hymnsamlingar erbjuda ett ganska rikt urval på denna plats användbara stycken. Några må nämnas. Bach, Mitt liv skall Kristus vara, Densamme, När jag skall lämna världen (båda i Peters-Ahlén, Körkoraler av Bach). — I stoft och sand, den svarta mull (Hymnarium II, s. 759). De tidigare, under anmärkningarna till avdelning *Ingång* uppräknade.

Såsom särskilt lämplig på denna plats må nämnas en på Nordiska musikförlaget under den närmaste tiden utkommande liten kantat av Albert Runbäck »En evig, oförgänglig fröjd det bliver» (unison kör med orgel eller trestämmig blandad kör).

Möjligen kunde här även dödsmässans gamla berömda sekvens *Dies*

6. *Evangelium.*
(T. ex. Joh. 11:20—27.)

Vid den tiden fick Marta höra att Jesus kom. Och hon gick honom till mötes, men Maria satt kvar hemma. Och Marta sade till Jesus: »Herre, hade du varit här, så vore min broder icke död. Men jag vet ändå att allt vad du beder Gud om, det skall Gud giva dig.» Jesus sade till henne: »Din broder skall stå upp igen.» Marta svarade honom: »Jag vet att han skall stå upp, vid uppståndelsen på den yttersta dagen.» Jesus sade till henne: »Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig, han skall leva, om han än dör; och var och en som lever och tror på mig, han skall aldrig någonsin dö. Tror du detta?» Hon svarade honom: »Ja, Herre, jag tror att du är Messias, Guds Son, han som skulle komma i världen.»

7. *Psalm.*
(T. ex. 531:6, 7.)

(8. *Kort predikan eller minnestal.*
9. *Psalm efter predikan.*)

10. *Prefation.*

Prästen: Herren vare med eder.
Församlingen: Med dig vare ock Herren.

ira, dies illa (= sv. ps. 609) få komma i åtanke. Skulle man finna denna sekvens i dess fullständiga skick alltför lång, kan ett urval göras, t. ex. vv. 1, 2, 5, 6, 8, 17, 18, 19. Härvid är dock att märka, att texten vv. 5, 6 placeras under melodien vv. 3, 4 och texten vv. 8, 17 under melodien vv. 5, 6. — Önskar man rikare musikalisk utsmyckning av denna sekvens kan man här utföra Anerios utomordentligt mäktiga tonsats i Hymnarium II, s. 683 ff.

6. *Evangelium.*

Bland andra såsom evangelielektion tjänliga ställen må här nämnas: Joh. 6:37—40 (Vid den tiden sade Jesus till sina lärjungar: Allt vad min Fa-

der giver mig, det kommer till mig...), Matt. 16:24—26 (Vid den tiden...: Om någon vill efterfölja mig...).

7. *Psalm.*

Om psalmen 531 här begagnas torde som melodi böra brukas *Hör, Gud ännu sin nåd dig bjuder.* — Andra här användbara psalmer äro: 79:8, 9—95:5, 6—553:5—7—567:6.

8. *Kort predikan och 9. Psalm efter predikan.*

Dessa båda avdelningar torde helst böra utgå.

10. *Prefationen.*

Prefationen kan läsas eller sjungas. De båda nu brukliga prefationsmelo-

Prästen: Upplyften edra hjärtan till Gud.

Församlingen: Gud upplyfte våra hjärtan.

Prästen: Tackom Gud, vår Herre.

Församlingen: Allena han är värdig tack och lov.

Prästen: Ja, sannerligen är det tillbörligt, rätt och saligt, att vi alltid och allestädes tacka och lova dig, allsmäktige Fader, helige Gud, genom Jesus Kristus, vår Herre. Han har kommit i världen för att frälsa syndare och har utgivit sig själv för oss till att förlossa oss från all orättfärdighet. I honom hava vi medborgarskap i himmelen och bida efter barnskapet, vår kropps förlossning. Han är uppståndelsen och livet; den som tror på honom skall leva om han än dör och var och en som lever och tror på honom skall aldrig någonsin dö. Fördenskull lovsjunga och prisa änglarne och alla helgon med hela den himmelska härskaran din äras majestät. Med deras förena också vi vår tillbedjan, då vi säga:

11. Sanctus.

Helig, helig, helig, Herre Gud Allsmäktige. Fulle äro himlarne och jorden av din härlighet. Giv salighet av höjden. Välsignad vare han som kommer, i Herrens namn. Giv salighet av höjden.

12. Fader vår.

Prästen: Låtom oss nu alla bedja så som vår Herre Jesus Kristus själv har lärt oss:

Fader vår som är i himmelen. Helgat varde ditt namn. Tillkomme ditt rike. Ske din vilje såsom i himmelen så ock på jorden. Vårt dagliga bröd giv oss i dag. Och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldige äro. Och inled oss icke i frestelse. Utan fräls oss ifrån ondo. Amen.

dierna låta sig lätt anpassas till ovanstående text. Intresserade kunna erhålla den ena av dessa melodier med underlagd text hos förf. till denna uppsats. — Prefationen och Sanctus kunna utelämnas. I sådant fall följer efter salutationen den nedan under n:r 14 meddelade bönen och *Välsig-nelsen* omedelbart efter *Agnus Dei*.

församlingen med eller utan orgel. I detta fall torde Sv. Mässan n:r 51 b kunna användas. Eller ock kan Sanctus sjungas en- eller flerstämmigt av kören. Under sådana förhållanden torde Sv. Mässan n:r 51 a kunna brukas.

12. Fader vår.

Prästen står under de inledande orden vänd mot altaret. Doxologien utslutes.

11. Sanctus.

Sanctus kan utföras antingen av

13. *Agnus Dei.*

O Guds Lamm, som borttager världens synder. Fräls oss, milde Herre Gud.

O Guds Lamm, som borttager världens synder. Hör oss, milde Herre Gud.

O Guds Lamm, som borttager världens synder. Giv oss din frid och välsignelse.

14. *Bön.*

Prästen beder: O allsvåldige, evige Gud, du livets Herre och dödens. Giv oss att i tro och tillbedjan kunna böja oss inför ditt majestät och inför din allvishets råd. Var vår tröst och vår starkhet i livets och i dödens nöd.

Styrk och uppehåll dem som här begråta en av sina kära. Var dem en fader och en hjälpare. Drag dem genom sorgen närmare dig. Hugsvala deras hjärtan med din frid, som övergår allt förstånd.

Lär oss alla att besinna vad du vill säga oss, då du ställer oss inför döden och förgängelsen. Uppväck oss ur vår säkerhet. Övervinn vårt klenmod. Giv oss att i alla våra livsdagar med vilig håg tjäna dig. Hjälp oss att kämpa trons goda kamp intill slutet. Och när vår sista stund är inne, fullkomna då av nåd i oss det eviga livet, som tillhör dem som sätta sin förtröstan till din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Dig vare pris och ära i evighet.

Församlingen sjunger: Amen.

15. *Välsignelsen.*

Prästen: Böjen edra hjärtan till Gud och mottagen välsignelsen. Herren välsigne eder och bevarer eder. Herren låte sitt ansikte lysa över eder och vare eder nådig. Herren vände sitt ansikte till eder och give eder frid.

I Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Församlingen sjunger: Amen. Amen. Amen.

16. *Slutpsalm.*
(T. ex. 599:6, 7.)13. *Agnus Dei.*

Om utförandet av Agnus Dei gäller detsamma som beträffande Sanctus. Närmast torde Sv. Mässan n:r 64 a eller b böra komma i åtanke. (Jfr 1914 års Vesperale I s. 170). I n:r 67 föreligger ett Agnus Dei för manskör som även torde kunna användas.

14. *Bön.*

Den här meddelade bönen utgör en förkortning av bönen i ärkebiskop Eidsens handboks-förslag s. 160, alternativ 3. Som alternativ kan den s. k. begravningsmässans bön tänkas.

Knut Peters.